

Zelenka, Miloš

Věda a ideologie v dějinách slavistiky

Opera Slavica. 1998, vol. 8, iss. 3, pp. 42-43

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117156>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Věda a ideologie v dějinách slavistiky

Ve dnech 5.-8. 9. 1997 se ve Staré Lesné ve Vysokých Tatrách konala mezinárodní konference s názvem *Věda a ideológia v histórii slavistiky*, kterou organizoval Historický ústav SAV v Bratislavě ve spolupráci s Katedrou východních jazyků Milánské univerzity, Asociací italských slavistů, Katedrou slavistiky Prešovské univerzity, Slovenským komitétem slavistů a Společností pro dějiny a kulturu střední a východní Evropy. Na konferenci zaznělo celkem 15 referátů přednesených badateli z 12 zemí (Česká republika, Francie, Itálie, Německo, Norsko, Polsko, Rusko, Řecko, Slovensko, Švýcarsko, Ukrajina a USA), kteří jsou zároveň členy Komise pro dějiny slavistiky při Mezinárodním komitétu slavistů. Z těchto důvodů se po skončení konference konalo poslední interní zasedání této komise (pod předsednictvím G. B. Bercoffové z Milána) před blížícím se XII. mezinárodním kongresem slavistů v září 1998 v Krakově. Příspěvky, které vyjdou tiskem péčí Společnosti pro dějiny a kulturu střední a východní Evropy při Historickém ústavu SAV, celkově poukázaly na rozporuplnou úlohu ideologie v dějinách slavistiky, na její komplementární prolnutí s vývojem vědeckého poznání, na rozpor mezi širším, kulturněhistorickým a užším, filologickým chápáním oboru.

Referáty lze s určitým zjednodušením tematicky rozčlenit do čtyř oblastí: 1. problematika mezinárodních kongresů slavistů; úvahy o účelnosti těchto „grandiózních akcí“ v organizaci badatelské práce vyzněly pozitivně (Giovanna Brogi Bercoffová: *Slawistenkongresse (1929-1958) und ihre Bedeutung in der Wissenschaft und ideologischen Entwicklung*; Slavomír Wollman: *Vědecké a mimovědecké koordináty slavistických sjezdů*; Marcello Garzaniti: *Pervyj međunarodnyj kongress slavistov (Praga 1929) i „rekonstruirovannyj tekst“ staroslověnskogo Jevangelija*). 2. referáty zabývající se lingvistickou situací v jednotlivých zemích upozornily na živý politický podtext jazykových otázek, zejména ve vývoji tzv. malých literatur (Tadeusz Lewaskiewicz: *Ślowianofilstwo a historia kodyfikacji łużyckich języków literackich*; Tatiana Ivantyšinová: *Ideologie in der Polemik um die slowakische Schriftsprache* (Štúrovčičina); Vira Frančuková: *Ukrajinskij jazyk i kultura v ideologii rossijskoj deržavnosti: istoričeskije etapy i sovremenost'*). 3. ideologické a politické peripatie determinující charakter a metody národních slavistik (Antonia Bernardová: *Političeskije voprosy v publikacijach francuzskich slavistov v načale 20v.*; Helmut Schaller: *Ideologischen Aspekte der Slawistik in Deutschland zwischen 1918 und 1948*; Michail Robinson: *Ideologizirovannaja metodologija i izučenje drevněrusskoj literatury v sovětskiju epochu*; Ján Dorula: *Problémy a perspektivy slovenskej slavistiky*; Peter Brang: *Slawenkunde in der Schweiz im Umfeld ideologisch-politischen Faktoren*; Jana Malin-goudisová: *Slavistika i jeho razvitije v Greciji*; Erik Egeberg: *Isključenije norvežskogo fonetista Olafa Broka iz rjadov AN SSSR*). Zaujalo zejména provokativní vystoupení francouzské delegátky A. Bernardové z Paříže, která připustila paradoxní existenci „francouzského panslavismu“ v zemi s tradicí demokratické svobody a první katedry slavistiky na Západě (College de France v Paříži). Originální tezi, že francouzská sla-

vistika po první světové válce směřovala k „portrétismu“ a politizování, přesvědčivě dokumentovala na názorech E. Denise a A. Meilleta, kteří ideu malých (manipulovatelných) národů ve střední Evropě využívali jako ideologickou protiváhu k německému expanzivnímu pangermanismu. 4. informace o stavu slavistických bibliografií a výměně knih (Edward Kasinec: *Eurasian Collections in America: the Pre World War II years*). České slavisty zde můžeme odkázat na monumentální bibliografické příručky sestavené z podnětu Mezinárodního komitétu slavistů v americkém nakladatelství Norman Ross Publishing (*Istorija mirovoj slavistiki. The History of World Slavistics: Bibliography 1979-1981; 1991; 1992; Compiled by INIO on behalf of the International Committee of Slavists, Commission on the History of Slavic Studies, New York 1996; Slavjanověděnija v SSSR, 1917-1986. A Biobibliographical Dictionary of Slavists in the USSR, editor V. A. Ďjakov, New York 1993*)

Následné zasedání Komise pro dějiny slavistiky kromě volby nových členů se soustředilo na perspektivy své činnosti: diskutovalo se o tom, zda úloha komise má být organizační, tedy badatelsky koordinovat výzkum, nebo ryze informativní s bibliografickou náplní. Byl rovněž přijat návrh na zřízení archívu fotografické dokumentace (H. Schaller), na kompletizaci bibliografie slavistických sjezdů (G. B. Bercoffová). Hlavní těžiště komise však bude spočívat v kontinuálním mapování dějin slavistiky, a to zejména v neslovanských zemích v meziválečném období. Jak vyplynulo z četných diskusí, posuny v postavení a chápání slavistických studií souvisejí s transformací a proměnami předmětu, který slavistika jako komplexní věda zkoumá. Retrospektivní pohled do minulosti ale nesmí převážít nad kritickou reflexí reálných perspektiv a intenzivnější konfrontací s metodologickými výboji neslovanských filologií. Je evidentní, že moderní slavistika potřebuje novou integrující ideu funkčně prolínající rozličné obory, na druhou stranu interdisciplinárnost nelze zaměňovat se starším a překonaným kulturněhistorickým pojetím slavistiky, které nesystémově slučovalo tematicky nesourodé obory (archeologie, etnografie, historie, ekonomika, politologie, komparatistika ad.). Východiskem se zde může stát elementární návrat k disciplinám filologickým, tj. k jednotě bádání o jazyce a literatuře.

Miloš Zelenka

Rusko a Evropa

Ke stále aktuálnímu tématu „*Rusko a Evropa*“ se konala bezesporu zajímavá mezinárodní konference ve dnech 12.-14. 9. 1997 v Praze. Pořadatelé – Masarykův ústav AV ČR spolu s FF UK a Národní knihovnou ČR – ji ne náhodou nazvali *TGM, Rusko a Evropa. Dílo – vize – přítomnost*. Třebaže konference byla uspořádána v předvečer 60. výročí úmrtí T. G. Masaryka, bezprostředním impulsem k ní bylo nedávné první souborné české vydání všech tří svazků Masarykova díla *Rusko a Evropa*.